Object van de maand
september 2013 nr. 67

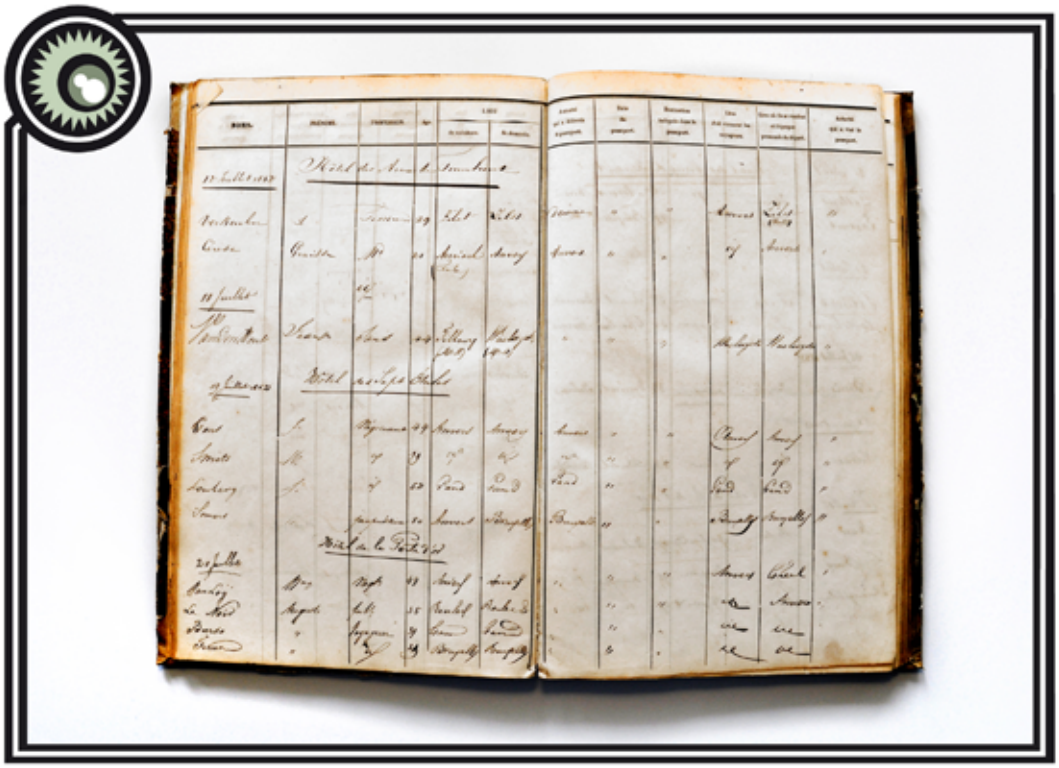
Op hotel in Turnhout... in 1852

Stadsarchief Turnhout

Bij het inventariseren van archief komen soms erg bijzondere documenten aan het licht. Zo bevat het archief van de Turnhoutse gemeentepolitie onder inventarisnummer 223 een register dat maar liefst vier soorten informatie bevat: een korte lijst van "vreemdelingen" (1841-1843), een lijst van veroordelingen (1854), een lijst van uitgereikte paspoorten (1876-1886) en, ergens middenin, een overzicht van hotelgasten (1851-1852). Het hergebruik van een oud register is midden 19de eeuw niet zo uitzonderlijk, een lijst van hotelgasten des te meer.

De lijst bevat per datum en per hotel de verschillende reizigers die in Turnhout overnachtten. Naast persoonlijke gegevens (naam, beroep, leeftijd, woonplaats) bevat het register ook de vorige verblijfplaats van de hotelgast en zijn of haar bestemming.
Blijkbaar ging een politieagent in 1851 en 1852 dagelijks alle hotels van de stad langs om de gegevens te noteren. Waarom hield men die informatie bij? Zeer waarschijnlijk omwille van de nationale veiligheid. Tot enkele jaren geleden moesten hotels om diezelfde reden een fiche door hun klanten laten invullen waarvan een dubbel naar de lokale politie ging.

Hoewel de lijst slechts iets meer dan een jaar werd bijgehouden geeft hij een bijzonder interessant beeld van het 19de-eeuwse "toerisme" in een provinciestad. Tussen 10 oktober 1851 en 13 september 1852 verbleven zo'n 460 reizigers in Turnhout. Wie waren ze en wat kwamen ze hier doen? Hun bezoek had vooral economische redenen. In de meerderheid van de gevallen gaat het om handelaars, fabrieksbazen, "voyageurs" (handelsreizigers) en ambachtslui. Toerisme zoals we dat nu kennen was toen enkel voor de superrijken weggelegd. Die passeerden ook wel eens: de lijst vermeldt graaf de Mérode, senator de Wouters de Bouchout, een markies uit Parijs en kunstschilder Carlo De Haes met zijn familie.

Buitenlandse reizigers zijn opvallend in de minderheid: een handvol Fransen en Duitsers en, niet zo verwonderlijk, een veertigtal Nederlanders. Turnhout heeft vooral contacten met Noord-Brabant: Baarle, Bergeijk, Eindhoven, Tilburg. Soms komen ze specifiek naar Turnhout voor zaken, vaak zijn ze op doorreis. Zoals Henri Meesterberends (?), soldaat in het vreemdelingenlegioen, die uit Algerije terugkeert naar zijn woonplaats "Zommer" (Someren bij Helmond?). En wat deed de Italiaanse drukker Joseph Boerio in Afrika? Op 28 juli 1852 is hij op terugreis naar Helmond. Vergeten we ook niet dat het nog enkele jaren wachten is op een spoorwegverbinding, nog veel langer op de eerste auto's, zodat al deze reizigers, bestoft of beslijkt, aankwamen met koets of paard.

De lijst leert ons ook iets over de Turnhoutse hotels van die tijd. Afgaande op het aantal bezoekers waren de belangrijkste hotels in het midden van de 19de eeuw "De Seven Sterre" in de Gasthuisstraat (nu het herenhuis op nr. 17-19) en "De Guldepoort". Kleinere etablissementen waren "De Keizer" op de Markt, "De Schild van Turnhout" in de Gasthuisstraat, waarvan het Taxandriamuseum nog het mooie uithangbord bewaart, "De Spiegel" in de Otterstraat en "In den Wildeman" aan het station. Er is ook sprake van een hotel "A la Cour Impériale" (Keizershof?). Terwijl rijke reizigers een kamer huren in "De Seven Sterre" of "De Guldenpoort" is "De Spiegel" duidelijk een logementshuis voor de gewone man of vrouw. Hier verblijven koetsiers, metsers, landbouwers en dienstmeisjes. Ook "De Schild" is eerder een "afspanning" dan een luxueus hotel.

Het register toont aan dat op het eerste zicht saaie archiefdocumenten het stadsleven van honderd, tweehonderd jaar geleden weer tot leven kunnen wekken. Jammer voor ons besloot de Turnhoutse politie in september 1852 dat het niet langer nodig was om toeristen te "schaduwen"…

Tekst: Bart Sas
Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

inventaris :

Stadhuis / Stadsarchief - TRAM 41, Grote Markt 1, 2300 Turnhout
Archief van de Stad Turnhout. Gemeentepolitie, 1804-1957, nr. 223.
www.stadsarchiefturnhout.be

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis , Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout
Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be
v.u.: Erwin Brentjens, Fonteinstraat 141, B-2300 Turnhout

Met steun van de Vlaamse overheid
ERKEND MUSEUM
stad TURNHOUT